

Ese in tóta
Sambat'a.
Pretulu abon.
in Sibiu pe anu
3 fl. 40 cr., pe
1/2 anu 1 fl.
70 cr.

AMICULU SCÓLEI.

Pentru tóte
provinc. austr.
pe anu 4, pe 1/2
a. 2 fl., pentru
princ. romane
pe anu 38, pe
1/2 a. 19 piast.

Trupulu si sufletulu.

(Urmare din Nr. 41. care rugámu a se mai citi.)

Se vedemu, esperinti'a pentru care din tóte aceste vorbesce mai multu.

Puntulu de plecarea alu obserbatiuniloru nóstre forméza fapt'a fundamentala, ca in viéti'a pamenténa sufletulu nostru numai sub acea conditiune póte se esiste viu, adeca cu cunoscinti'a propria, déca existe si legatuinti'a organica si functiunile esentiale ale corpului nostru, si ca intorsu legatuinti'a si functiunile sistemei nóstre corporale existu numai p'ata'a, pe catu vietuesce si spiritulu in lumea acést'a, asiá, ca in tóta viéti'a pamenténa materialulu cu spiritualulu stau intr'o referintia de conditionare si aternare reciproca si tocm'a d'aceea facu unu intregu.

Nu existe inse nici o parte de corpu, de a carui conservare singuru numai se fia legata viéti'a sufletésca dincóce de mormentu. Acea viéti'a este edeveratu 'ca prin vetemare grea a creriloru, cum si a meduvei spinarii, a plumaniloru, a animei etc., se póte stinge indata; inasa totu asiá adevveratu este, ca fia care din aceste organe se póte bolnavi, má in gradu fórte mare vetemá si in parte chiaru si nimici fara cá prin aceea se urmeze mórtea, ori si numai tulburare a sufletului.

Candu vr'unu membru trupescu se vetema tare ori se strica cu totul: atuaci elu se substitue prin altulu déca acést'a este de unu feliu cu cel'a. Se socotimu aici degetele, manile, piciórele, ochii, urechile, plumanile si partile creriloru. Acést'a, cum se scia se templa de multe ori fara de cea mai mica restrengere a vietii sufletesci; potu a se taiá dela corpu chiaru membre si mai mari si insemnate fara de vr'o dauna pentru spiritu: demulte-ori, candu s'au taiatu mortii s'au afluat casuri, ca a lipsitu cuiva o jumătate intréga a creriloru (de-a drépt'a ori d'a steng'a), ca i-a lipsitu o plumana intréga, fara cá se se fia observatu in viéti'a individului mortu vre-o conturbare sufletésca.

Asiá dara nu se póte dice nice de-cum, ca sufletulu e legatu de vr'o parte deosebita a corpului nostru; ci

esistarea lui in corpu e conditionata prin legatuinti'a solidara, prin functionarea comuna si in casuri necesare — prin suplinire imprumutata a tuturor partiloru corporale insemnate. Intocma nu este legatu sufletulu omenescu nici d'o anumita materia, caci substanti'a acést'a in fiecare individu se schimba neincetatu, incatu trupulu unui individu prin primirea de materii nutritorie si lapedarea loru, din pruncia pana la betranetie pe incetu se schimba cu totul, si in loculu elementelor de mai inainte capeta altele noue, cari in intielesu chemicu sunt asemene cu cele mai dinainte, dar' intru adevveru nu sunt mai multu chiar' acele. Deci déca elementele trupesci se schimba, schimba-se óre si elementele sufletesci? Nici de catu. Cunoscintiele geografice, istorice, matematice, fisice, limbistice, cari le-am castigatu inainte de ast'a cu douedeci de ani mi-au remásu pe lenga tóta schimbarea elementelor trupesci. Eu potiu se-mi indereptu, se-mi latiescu, se-mi schimbu cunoscintiele mele, dar' acést'a o facu eu prin activitatea sufletului care n'are de a face nemicu cu schimbarea elementelor trupesci. Togma asiá stá lucrulu si cu masimele morali: ori ce se se temple cu trupulu meu, totasi pana candu sciu inca de mine totu asiá voi díce cá si candu am fostu copilu, ca mentiu'n'a, pergiuriulu, omicidiulu s. a. suntu deonestatóru si rusnatorie, ér' veracitatea, onestatea, binefacerea s. a. suntu lucruri virtuóse. Aici nu se schimba nemica caci e vórb'a despre unu ce spiritualu si eternu. Si chiar' asiá e si cu religiunea mea, si cu sentiementele si contemplatiunile mele estetice: candu se templa transubstantiatiuni, acestea suntu numai sufletesci si nu suntu dependente si legate de procesele séu schimbarile trupesci. Asia dara peste totu sufletulu remane unulu si acél'a-si in tóte schimbarile materiali si se propaga din unu complexu trupescu in celu alaltu, ce nu s' ar' poté déca sufletulu ar' fi legatu séu concrescutu cu materi'a trupésca. O atare imaginatiune nici decumu nu póte se existe in unu sufletu luminatu si filosoficu. Sufletulu are viati'a si estenti'a lui propria independenta; si noi in cuscienti'a nóstra suntenu convinsi nemidilocitu

si nemutatu, ca estenti'a (eulu) nóstru, sufletulu nostru este inca totu acel'a-si, care l'amu avutu candu amu oserbatu mai antaniu acea fientia neperitoria (sufletulu). Sufletulu se desvólta fora de a se mutá séu despartí ceva din elu cá din trupu. Ori-cumu se-si cugete omulu relatiunea trupului si a sufletului catr'o lalta: aceea inse e statoritu pentru totu de un'a, ca sufletulu nu e legatu séu concrescutu cu trupulu; acést'a o póte omulu scí fora de a mai avé nusciu ce sciintie profunde; si apoi care mai scie si filosofía, de sene se întielege ca nu va avé nesce pareri asiá absurde, necalite. Despre aceea póte fi omulu convinsu ca „pretotendenea si nicaiurea (*nusquam et ubique*)“ nu suntu numai nesce frase in ventu, éca asiá forá nici o cugetare, ci se baséza pe nesce contemplatiuni adunci.

Éra opiniunea, ca sufletulu ar' fi legatu de trupu peste totu séu de o parte mai insemnata a lui, séu cu alte cuvinte: ca ar' avé undeva unu locu anumitu, nu numai ca n'are nici unu temeiu in sciinti'a naturala empirica (precumu mai chiar' se va demustrá mai in diosu), ci se mai baséza si pe o perfecta intunecéla in cugetare, si acésta intunecéla de securu ca tîntésce la materialismu si ireligiositate séu aceste i sierbescu de sorgentea cugetarii. Déca cineva cugeta ca sufletulu omenescu are unu locu anumitu in trupu, de siguru ca atunci nu pricepe, de ce nu are si domnedieu unu locu anumitu ore undeva in lume, carea atunci ar' fi se fia trupulu lui. Pe unde ar' fi atunci locul acest'a? Si póte fi aceea spiritu (don.nedieu) ce are unu locu anumitu? Si apoi cumu ar' stá atunci lucrulu cu spiritele supra si estraomenesci? Si cu sufletele omenesci dapa mórte. Pentru ce se fia ele la unu locu anumitu in trupu, candu ele togma asiá de bine aru poté se-si lase locul acest'a? Inse déca omulu atribue sufletului o misicare libera cu totulu, póte usioru pricepe, ca elu trece totu mereu din o compusatiune de materia in alt'a, cá se-i dee viétia, s'o insufletésca, s'o lege de-o lalta si s'o guberneze, si ca dupa mórte face o asemenea trecere numai catu mai iute, unu pasiu mai mare spre perfectiunare. Materialismulu considera sufletulu numai cá productulu unei anumite compusetinni, si-lu lasa se dispara candu s'a desfacutu acésta compusetiune. Compuna numai omulu ce vrè, materi'a o are in mani. Dar' de unde vene cusciinti'a? Vedit'a cineva nascanduse din materia vreoda cugete, si semtiemente séu vre-o viétia sufletésca.

(Vá urmá.)

Invetiatii de profesiune.

E fórte tristu candu omulu unu lucru, ce e destinatu spre scopuri nobile si sublime, lu folosescce spre altele cu totulu imnobilu si de diosu, candu ceea ce a datu creatoriulu spre luminare folosescce spre intunecare, candu cu lumin'a in mana ratecesce pe calea vietiei si a destinatiunei omenesci, candu imbraca natur'a buhei, ce iubescce numai nóptea si langed'a lumina a steleloru, ér' de lumin'a dílei fuge si se ascunde, séu de nu póte inchide ochii cá se n'o véda. Asiá este omulu si astu-modu tractéza fórte adese ori scientiele, cari suntu si au se fia steu'a polara a destinatiunii si perfectiunei omenesci.

Omulu pe catu se destinge prin ratiune de cele alalte animale, pe atatu se apropia de animalitate prin nescientia,—si pe catu ratecimu dela scopulu scientieloru pe atatu ne abatemu dela destinatiunea nóstra, pe atatu decademu din adeverat'a demnitate omenésca. Apoi óre cene se abatu mai tare dela scopulu adeveratu alu scientieloru? De securu ca neme altii decatu invetiati de profesiune. Asiá credu. Intielegu invetiati de profesiune pe acel'a, care pretiulu si remuneratiunea scientieloru n'o cauta in ele incesi si in folosulu, ce au s'aduca ele omenimei intregi séu si singuru unei parti, — ci in castigulu materialu ce-lu póte elu procurá prin ele singuru pentru sene.

I.

Invetiatulu de profesiune n'are altu scopu decatu numai interesulu propriu. Elu nu se nevoiesce pentru neme altulu, ci singuru pentru sene. Ramúlu de scientia cu care a apucatu pe acésta cale miserabila, lu smulge cu totulu din universulu scientieloru, lu separéza cu totulu de cele alalte ramuri, dar' nu cá se-lu perfectiuneze, se si-lu propuna de orece scopu alu perfectiunei nu, ci numai cá se-lu folosésca de instrumentu spre scopuri vile. Tóta scienti'a care nu corespunde tendentieloru lui o uresce, o condemnéza, este unu nemi cá inaintea lui si totu care se ocupa cu acestu nemi ca e unu infumuratu, unu nebunu, care vrè se nebunésca pe altii, unu siarlatanu ce vrè se insiele lumea, unu individu periculosu pentru societatea omenésca! Éta judecat'a miserabila a invetiatiului de profesiune in lucrulu celu mai sublimu in viéti'a omenésca!

In invetiatiulu de profesiune, cá 'n neme altulu, tóte suntu pe dosu: corpulu domnesce, ér' spiritulu e asierbitu. Spiritulu e neindestulitu si pe lunga aceea strinsu

in catenele materialismului. Dar' cu tóte astea puterea lui misterioasa erupe, reclama indetultire si neaflandu scutura infricosiatu temeliele materialismului. Éta sorgentea neindestulirei si discordantie invetiatalui de profesiune cu sene insusi! Elu incepe a fi molestu siesi si totu de un'a neindestulitu cu sene. Totu ce a castigatu in decursulu orecatoru ani e cu multu mai neinsemnatu, cu multu mai fragmentariu decatu se póta indetultu pretensiunile spiritului. Ocupatiunile lui incepu a-lu desgustá, se vede isolatu si eschisu din nesulu lucrurilor, pentruca elu in activitatea lui n'a voitu a se alaturá la cealalta lume mare. Elu a plecatu singuru pe calea vietiei, si chiar' numai pentru sene, dar' a voitu cá totulu se fia pentru elu, tóte se fia gata spre dispusetiunea lui, dar' amara satira caci in urma se vede numai singuru!

Invetiatalu de profesiune pe catu e molestu si discordante siesi, pe atatu immolestéza³ si impedece pe cei alalti; caci elu cu formalitatea si ingustimea cunoscientieloru lui nu póte fi totu acel'a-si in tempuri si impregiurari diverse. Apoi déca cá atare nu póte esiste decatu numai in acelesi tempuri si impregiurari neschimbate, urméza de sene ca la schimbarea loru remane pe diosu séu de totu séu in parte, si cá se mai póta reajunge trebue s'o iee é^r' cam din capetu. Acést'a e caus'a de invetiatii de profesiune striga in gura mare in contra oricaroru reforme si innoiri. Ei sunta nemicii cei de antaniu si ne impacati a' totaroru reformatoriloru. Candu unu geniu face noue descoperiri, noue schimbari: invetiatii de profesiune saru *cum gladiis et fustibus* asupra lui. Candu cineva in cerculu supusu gubernarii lui vré se faca straformari si ameliorari, invetiatii de profesiune si-punu caru 'n pietri cá se le impedece, se le sugrume chiar' in nascerea loru; se lupta cá desperati in contra ori carei lumine noue, pentruca ei cá buh'a nu potu s'o véda, se lupta caci lupt'a e pentru formalitatea ce e amenintata cu ruinare, e chiar' pentru esistenti'a loru. Apoi acesti omeni suntu si cei mai fora caracteru, fora cuscientia; pentru interesu se lapeda, se renéga, vendu tata si mama, patria si natiune, suntu gata de vile instrumente spre orice scopuri devolesci; inaintea loru nu este nemica suntu, nemica nobilu, nemica publicu. Déca te-au pusu pacatele se mai apostrofezi pe vre-unu invetiatu de acestia pentru faptele lui, apoi las' de nu ti-ai aprinsu paia in capu; caci ce? Cine merita mai multu decatu elu, cine a lucratu, cine a asudatu pentru binele publicu mai multu decatu elu si éra elu, si apoi vedi

domne cine e mai dreptu mai intieptu, vream se dícu mai invetiatu decatu elu? Si déca la posturi, la remuneratiuni nu este elu de antaniu, séu déca i se mai trage dunga peste tóta socotél'a, apoi astupa-ti orechiele de blasteme si vaete canesci. Lui totu de un'a i-se face nedereptate strigatória la ceru de cate ori ostenelele nu i se schimba 'n auru, in favori de domni mari séu celu pucinu in o lauda resunatória; dar' ast'a totu ar' mai merge, caci de lauda cam de comune nu pre ne ferimu. O voi scientie! déca nu mai pentru ast'a sunteti pe acestu pamentu, atunci mai bine nu ne trebuiti, mai bine se trecemu prin viétia fora de a fi vediatu lumin'a vóstra, in togmai cá orbulu din nascere, care-si finesce dilele fora de a fi vediatu lumin'a soarelui! Dar' nu, altulu e scopulu vostru: sublimu si eternu! Voi faceti adeverat'a omenime, care nu póte alt'a decatu se conpatimésca dia adunculu animei pe acele fientie omenesci miserabile, cari in campurele vóstre nu vreu se faca mai multu de catu dileriu in agrulu domnului seu, — cari in remnulu vostru unde domnesce libertatea cea mai perfecta nu suntu alt'a decatu nesce eloti urgisiti!

II.

Vediuramu cine suntu invetiatii de profesiune, se vedemu dar' acuma pe ce maluri se nascu, cumu si-castiga densii acestu titulu.

Unii de mici de candu imbracioséza scientiele pentru asecurarea venitoriului loru, apuca pe acésta carare, apoi asiá mergu pana la mormentu. E sciutu ca copilulu pana nu incepe a petrunde scopulu scientieloru si a semti dulceti'a loru, invétia numai pentruca cauta se invetie si nu are placere ci din contra neplacere; é^r' altuia i place se invétie dar' nu pentruca dóra petrunde scopulu si semte dulceti'a loru nu, ci nmai pentruca s'a incuibatu in elu o ambitiune si o placere gadalitoria de a eclipsá pe cei alalti, si de a-si audi laude dela invetiatoriu séu altii. De multe ori acést'a are nesce urmari stralucite, de multe ori inse e primulu pasu ca-tra cét'a invetiatoru de profesiune, e sorgentea vanitatii si a materialismului. Adeca elu de multe ori remane totu in aceleasi sentiente ce s' atinge de gustulu si dulceti'a scientieloru, nu inaintéza nemica, si in urma se marginesce numai la ata'a catu socóte ca-i va fi de ajunsu la castigarea celoru necesarie pentru viétia, si mai in colo nula. Éta cumu se sacrifica pretiulu adeverat'u alu scientieloru, cumu spiritulu se subordinéza cu totulu materialismului. Éta invetiatalu de

profesiune incaltiatu inbracatu. Li s' ar' paré pôte unor'a ca acést'a e unu vitiu séu unu defectu naturalu si priu urmare nu. li s' ar' poté imputá, cu atatu mai pucínu prentende ceva mai multu dela densii. O donne! ce ferice amu fi noi déca acést'a ar' fi adevratu, ca apoi atunci cu tóte relele si pacatele ce le comitemu amu plesní natur'a in facia si amu dice: aceste suntu ale tale, ér' noi suntemu santi. Dieu cu omeni de acesti'a paremi-se ca n'ai avé Ia ce-ti stricá vorbele, caci ai pati-o totu cá cu badaranulu lui Molieru. Eu dñcu numai ata'a, ca voi'a e o diutate potente in omu, si dupacumu se inclina acest'a asiá urméza tóte cele alalte. — Acést'a e o specia de invetiati de profesiune.

Suntu altii, cari s'au nevoitu si si-au castigatu gustulu si dulcéti'a scientieloru, au studiatu si si-au sfarmatu capulu ani indelungati, si dnpace au ajunsu la nesce posturi grase, ce sciú eu cumu, au cugetatu: Ia ce se ne mai sfarmámu capulu, se mai priveghiemu noptile, se ne mai stórcemu poterile, caci acumu potemu traí si fora de a ne mai tormentá ata'a; apoi luneca cu viéti'a in molesire, se abatu cu totulu dela aceea ce suntu si au se fia. Uita totu ce e nobilu, santu si marretiu, uita chiamarea ce-o au de-o parte cá fientie rationali facia cu destinatiunea suprema, de alta parte cá membrii societatii omenesci, si in urma cá ocupatori a unoru posturi dela cari depende fericirea la mai multi. Invetiatur'a acestoru nu numai ca nu folosésce, dar' de multe ori strica infricosiatu. Ei suntu o sabia cu doue taisie dintre cari nici unulu nu e pentru apararea a loru sei, bá chiar' pentru a nemenui, ci in casulu celu mai bunu pentru de-a despoia pe toti. Din acesti ómeni se nascu si aceia. cari vedindu-se favoriti de fortuna aspira totu mai susu, dar' nu pentru binele omenimei, ci pentru inganfarza loru; apoi cá se póta ajunge acolo unde si-au spanduratu anem'a restórna si de potu nemicescu totu ce-le stá in cale, arunca manule dupa orice metechne, si se póta aru descende dupa ele chiar' in . . . — O! Nu iubescu ei pe neme si inaintea loru nemica e santu. Omeni de acestia in senulu unui poporu suntu mai multu de catu cele siepte plagi ale Egiptului. O domne! decumva pan' acumu nu ne-ai feritu de atari omeni, celu pucínu ne scapa in diu'a de adi, séu de nu, sparge-le velulu in care voru a se ascunde de ochii lunei cá se-i vedemu cu totii!! Ér' tu scumpa tenerime in care e saditu venitoriulu natiunei pazésce-te cá de gur'a sierpelui se n'apuci pe aceste carari fatali, scrie-ti in anema, ca nu inveti numai pentru tene ci pentru binele si inaltierea intregi natiuni, chiar'

pentru omenimea intréga! Ast'a e scopulu scientieloru, si scienti'a fora de folosu, chiar' nesticandu nimenui, ce este alt'a decatu unu focu insielatoriu ce apare in nópte si pe celu ratecitu lu-ratecesce mai tare? Ce este omulu deca-si finésce dilele fora de a potédiceca a implinitu aceea pentru ce a fostu tramisu in lume!

III.

Natur'a omenésca asiá e facuta, ca doue obiecte sñe-si contrarie atunci le póte judecá mai bine bá chiar' numai atunci candu le confrunta unulu cu altulu. Atunci numai poté oserbá securu ce are unulu si ce lipsesce celui alaltu, care dintre ele e mai bunu séu mai reu, mai de insemnatate séu mai de diosu. Din asta cauza voimu a confruntá si noi pe invetiatiulu de profesiune cu contrariulu seu: filosofulu. Intielegu pe acel'a, care scrutéza adevverulu neinteresatu de alte scopuri si apoi ce a aflatu traduce in folosulu si inaltierea semeniloru sei; si la care scienti'a se remunera singuru prin scientia si prin progresulu ce-lu face omenimea in ele si prin ele. Elu este totu pentru adevveru, mai totu pentru omenime si numai pucínu pentru sene. Pe candu invetiatiulu de profesiune voiésce se traga totu la sene, elu si-intende braciile cá se dee toturoru, pe candu acel'a contrage velurile de inaintea scientieloru, acest'a le intende pentru cá se se avante in universulu loru. Amu poté díce fora imputare ca invetiatiulu de profesiune facia cu omenimea, binele si inaltierea ei este unu corsariu, ér' filosofulu in intielesulu aplicatu aici este unu Pompeiu carele a dísu: nu e de lipsa cá eu se traiescu, ci e de lipsa cá se aparu Rom'a de fóme. Acest'a cu abnegatiune de sene se espune pentru omenime, acel'a pentru interesulu propriu o despóia o maltratéza, profanáza numele de omu. Filosofulu se nevoiesce necurmatu a-si largi cunoscientiele sale; elu scie pre bine ca tote se tienu de o lalta cá anelele intr'o catena, elu nu e indestulitu cu nesce fragmennte miserabili, ci se nevoiesce a formá unu totu, cérca noue carari, scrutéza noue adevveruri, nemica-lu descuragiéza, neci o greutate nu-lu sparia, caci elu insusi cauta greutatea; la elu lucrulu se remunera si se insulfetiesce prin lucru, pentru activitatea lui nu-su de lipsa incitamente externe cá pentru a invetiatiulu de profesiune. Descoperirile noue si straformarile, cari infrangu pe invetiatiulu de profesiune, pe filosofu lu-insulfetiescu. Aceluia i s'a surpatu terenulu, i s'a nemicitu elementulu in care a traitu, pe candu cestuial'altu i s'a deschisu unu nouu campu de activitate. Elu se bucura

pentruca totu de un'a a iubitu adeverulu si a condemnatu formalitatea, a doritu progresulu si s'a ingretiosiatu de stagnatiune; déca in activitatea lui s' au ivitu ceva adeveruri false, ore-care lacune, elu cu anema voiósa si cu mana maiéstra inderépta si indeplinesce, pentruca togma de nu i s'ar templá asiá ceva din afara, elu totusi se nevoiesce necurmatu a-si basá totu mai tare edificiulu scotiendu afara ce nu se unesce cu cele alalte parti si adaugundu ce afla ca lipsesce. In urma calea filosofului si a invetiatiului de profesiune pe campulu scientielorn si in societatea omenésca e opusa, precumu se opune sórele imaginei lui, ce se resfrange in undele apei. Ei suntu doue elemente cu totulu cuntrarire, si pre cumu foculu nu se póte impacá si impreuná nici odata cu ap'a i asiá nu póte face ast'a nece filosofulu cu invetiatiulu de profesiune.

Ar. Densusianu.

Vorbirea Dlui I. Popu rostita catra multu meritatulu nostru barbatu Georgiu Baritiu cu ocaziunea serenadei din 5. Noemv. s. c.

M. O. Domnule!

Spiritulu de desvoltamentu si inaintare a ajunsu in dílele nóstre, se redice idea de natiunalitate la sanctitatea unui adeveratu cultu sacru. Evangeliulu acestui cultu e: garanti'a natiunalitatii prein legi, institutiuni, limb'a propria, posibilitatea de a se misicá prein o putere de víetia natiunale, cá conditiuni de esistencia a unei societati politice si garanti'a venitoriului ei.

Celu-ce se lupta pentru apararea acestoru sanctitati natiunale, e unu adeveratu apostolu a'fericirei si prosperitatii poporului seu, e unu adeveratu patriotu, e unu barbatu de spiritu si caracteru adeveratu natiunalu. Si unu atare barbatu e fericita natiunea nóstra a salutá deosebi in persóna M. O. Dvostra. Si óre se mai amentimu si cauzele care o indreptatiescu pe dens'a spre acésta? Nu e de lipsa; ele suntu pré cunoscute. Au cine nu cunósce meritele M. O. Dvostra pentru literatur'a poporului romanu? Cine nu cunósce Gazet'a Transilvaniei, Fói'a pentru mente, anema si literatura, acarei merite pentru cultur'a si desteptarea natiunale neme le póte descrie; care se fecera, cá se ne folosimu de cuventele unui scriitoriu romanu, scól'a politica si literaria a tota Romanimea?! Cui nu-i è cunoscuta energi'a ce ati desvoltatu si desvoltati in caus'a natiunale? Cui nui e cunoscuta, vertutea si constanti'a cu carea v'ati luptatu, si ve luptati intru recastigarea,

si sustienerea si apararea libertatii politice a Romanului?! Totu fapte care suntu destulu de maretie spre a insulá cu simtiuri de recunoscintie si admirare pe fiacare Romanu; fapte destulu de glorióse spre a orná cele mai frumóse pagini a istoriei nóstre natiunali si patriotice.

Inse elocenti'a nóstra e pre debile, spre a poté produce unu fruptu de oratoria, care se esprime tóte acelea, ce ve suntu spre decóre si natiunei spre fala, ci anemele nóstre inflacurate de unu sentiulu adeveratu natiunale, ne voru silí totu de a un'a a ve imitá.

Primiti dar' pre scurtu urarile nóstre cele mai ferbenti, si concedeti cá se ne incheiámu debil'a nóstra adresa cu cuventele marelui Oratiu: *Serus in coelum redeas dinique intersis populo Quirine!*

Se traiésca!

Avorbinti'a Dlui juristu N. Stravoiu rostita catra multu stimatií si meritatii nostri barbati T. Cipariu, I. Branu de Lemeni si Aloisiu Vladu cu ocaziunea serenadei din 5. Noemvre.

Ilustritatile Vóstre!

Pré Onoratiiloru Domni.

Diu'a inaugurárei „Asociatiúnee ardelené pentru inaintarea culturei si literaturéi poporului romanu“ este o dí epocala, fiendu cea de antaiu intreprindere comuna natiunala spre acestu scopu; este o dí de festivitate, fiendca astadi s'a pusu fundamentulu la acelu edificiu maretiu, in care natiunea afflictata se se adapostésca, s'a semnatu acelu sembure, dein care se resara acelu pomu imposantu din ácarui fructe delicioése se guste posteritatea, serbandu memori'a antecesoriloru.

Pentru noi locuitorii si tinerii studiosi de aici cresce nespusu insemnatatea acestei díle prin presenti'a unoru pre meritati barbati, unoru adeverati stelpi ai natiunei. Precandu unulu cu cea mai mare abnegatiune de sine aruncandu-se in furtunele timpului nostru cu bratiu puternicu se adoperéza a frange valurile, ce amerintia iubit'a naia a natiunei, combatendu cu elocuentia petrudietória apucaturile malitióse ale neamiciloru, si prejudetiele cele stricacióse natiunei; altulu apara cu unu zelu tenace autonomi'a comitatensa si interesele limbei romane, instrandu lenga miritele pentru natiune si acele pentru patria si constitutionalismu, altulu in fine parasindu sgomotulu lumei exteriori si retragundu-se in lumea cea linistita a proprieteloru idei, creata si crescuta cu multe osteneli, culege dintr'ensele cele mai frumóse margaritare, spre a infrumsetiá cu densele altariulu

natiunei, cu unu cuventu, consultanduse in liniste cu geniulu limbei romane, cauta acele cali, cari s'o duca la perfectiunea demna de una limba romanica.

Pentru tóte aceste multe si mari merite a' Domnie-
loru vóstre nu cutezámu se ve multiumimu noi, ci acés'ta lasámu natiunei; acés'ta este recanoscatóre, va remunerá filoru sei credintiosi meritele, incatu va poté, in catu nu, va lasá posteritatiei, care gustandu din fructele acestoru merite bucurosu va portá placut'a povara a acestei drepte datorii. Nu vomu cutezá, dícu, a ve multiumí, ci éca cercámu a ne manifestá bucuri'a fiendu asiá fericiti cá se vedemu in mediloculu nostru pe nesce barbati meritati, cá Mari'a Sa prea eruditulu filologu T. Cipariu, Ilustritatea Sã demnulu capitanu alu Fagarasiului I. Branu de Lemeni, si in specie pre prea stimatulu nostru óspe banatianu, fostulu deputatu in diet'a din Ungari'a Aloisu Vladu.

Curagiosule preluptatoriu alu egalei indreptatiri si prin urmare si alu intereseloru natiunali si adeveratului constitutionalismu! Benevenita ne este presentia Ta fiendu-ca vedemu in mediloculu nostru unu barbatu binemeritatu, dar binevenita ne este fiendca in Tine salutámu unulu dintre bravii frati banatiani, cari de multe ori si-au adusu sange si avere pe altarulu natiunei; dara benevenita ne este presentia „fiandca in tine privimu unu prenuntiatoriu, ca fratii Banatiani precum si toti Romanii, dupa cumu sperámu petrushi, de adeverulu „ca numai in unire jace potere“ se punu cu poteri intrunite, spre a ajunge la acea tinta sublima, pe care trebuie se o aiba ori ce romanu in aintea ochiloru, adeca la cultur'a poporului romanu.

Éta P. O. Domni motivele, ce ne inspirara a ne manifestá astfelu sentimintele nóstre, si cari striga din pepturile nóstre cele pline de bucuria unu intreitu se traiésca: D-lu deputatu si protonotariu alu Carasiului.

Se traiésca pre eruditulu nostru filologu si Canonicu metropolitanu.

Se traiésca binemeritatulu Capitanu alu Fogarasiului.

Membrii onorari ai „Asociatiunei romane“ alesi de adunanti'a generale din a. c.

Atanasiu Sandoru, doctoru de medicina si profesor de literatur'a romana in Aradu.

Stefanu Moldovanu, prepositu capitulariu in Lugosiu.

Andreiu Popu Liviu, canonicu in Lugosiu.

Andreiu Vasiciu, senatoru in Versietiu.

Nicolae Jiga senior, fundatoru de unu institutu de scolari in Oradea mare.

Aronu Pumnulu, profesor de limb'a si literatur'a romana in Cernauti.

Protosingelu Iliuti totu acolo.

Zenoviu Constantinu Popu de Böhmstetten, consiliariu.

Redactorulu jurnalului Ost und West.

Contele Georgiu Csáki, pentru meritele castigate prin ajutorele facute scóleloru si literaturiei romanesce.

Aureliu Kecske méti, redactoru la jurnalulu Sürgöny in Pesta, pentru favorarea limbei romane.

Eara din tierile vecine:

Principele Georgiu Bibescu Brancovianu, pentru fundarea mai multoru institute sciintifice.

Contele H. Scárlatu Roseti, pentru ajutorirea scóleloru cu sume insemnatóre si premiile facute spre scopuri sciintifice.

Petru Poenaru, emeritulu directoru de scóle si membru alu eforiei, pentru rar'a s'a umanitate catra literatii transilvani.

Ioanu Maiorescu, profesor de istori'a generala si natiunala in Bucuresci.

Dr. A. T. Laurianu, prof. de filosofia in Bucuresci. Ambii pentru multele si marile lor merite pe campulu sciintieloru.

Georgiu Fontanini, directoru de scóle in Craiov'a.

Constantinu Hurmuzache la Iasi, in recunoscinti'a meriteloru sale sciintice cá legistu si cá mecenate alu instituteloru filantropice.

Dr. Simionu Barnuti, prof. de drepturi in Iasi.

Dr. Petru Campeanu, in Berlinu.

Dr. Damascenu Bojincea, emerit. jurisconsutu in Moldavi'a.

Dr. Ilariu Papiu, jurisconsultu alu Moldaviei.

Eppu. Scribanu, Archimandritulu Scribanu, ambii in Iasi.

Dr. Petru Suci, prof. de drepturi in Iasi.

Floriaru Aronu, prof. de retorica in Bucuresci.

Dr. de Medicina Alesandru Teodori in Romanu.

Materiale de instructiune.

Istori'a romana natiunala.

(Urmare)

§. 52. Pacinatii si sub nume de beseri.

Crac'a unu mero-romanu, castigà in 1017 pe pacinati in contra imperatului Basinsliu ie

i se impedeacă ocasiunea de-a nevelî cu ei asupra greciloru. — Pe acestu timpu erá Bogdanu ca-si Foparchu (domnu) peste Dafne si cetatile mai din laíntru in Romani'a de adi. — Unu emiru (domnu) alu pacinatiloru s'a asediatu cu ai sei lenga Banatu aprópe de Pórt'a de feru la rîulu Biseri'a, si supusii lui s'au chiamatu biseni, carii in 1021 incursera a douóra in Ardélu, si dupace facura pagaba mare, revenira a casa. —

§. 53. Intarirea pacinatiloru sub Tirach.

Pacinatii asiá se intarira pe pamentulu stramosiloru nostri in Daci'a inferióre, incatu jefuira Mesi'a de josu (1032), predara Traci'a si Macedoni'a (1035) si batura óstea imperatésca prindiendu (1036) 5 duci imperiali. —

Pacinatii (si peucenegi) erau impartiti in 13 némuri (triburi), si peste ei domniá Tirach, carele avea lenga sine pe Chegenu, unu militariu fórté bunu, si cu influintia mare, pen-truce vrù se ucida pe Chegenu. Acest'a atunci si-castiga doue némuri, dar' remanendu invinsu, trece cu 20,000 de pacinati la imperatulu Constantinu IX. monomachulu, si botezanduse capeta trei cetati spre aperare (1050). Mai tardiu incepù Chegenu a se bate cu Tirach dar' acest'a maniandu-se ca imperatulu 'i iérta asia ceva, strinse 800,000 de pacinati, si trece cu óstea in Bulgari'a. — Tirarchu cu ostasii sei taberandu sub unu munte, atáta miedu beura incátu toti se inbetara, éra Chegenu audindú acést'a, se insotiesce cu ducii imperiali, — aruncandu-se asupra lui Tirachu 'lu prinde cu 140 din ce-i de frunte ai sei, si-lu duce la imperatulu si cu acésta ocasiune desarmandu si pe pacinati 'i aviédia de locuitori la Naisu si Sardica. — (vedi §. 28). —

§. 54. Popóre noue: udii, polovtii si Cumanii.

Dupace se infransera atatia pacinati in Buglari'a, Daci'a inferióre remase mai detotu góla de barbari, — éra romanii devenira slabi si seraci. — Audindú acést'a udii si polovtii, nesce némuri de o vitia cu pacinatii si asemene de o vitia scitica ca si hunii, avárii si magarii, — venira si se asiediara in loculu pacinatiloru mai alesu pela Nistru, Prutu si Siretu, — éra remasítiele de pacinati se retraseru de frica pela Oltu si Silu. — Udii cu sotii loru in 1065 trecu Dunarea, si batu óstea

imperatésca, si de ci imperatulu Constantinu X. Duca li a tramisu daruri cá se se rentórcu, ci predara Traci'a si Macedoni'a

Romanii bulgarii, si pacinatii, se confederara asupra udiloru, si 'i batu; apoi grasandu o ciuma udii se sterpira mai de totu. — Udii tramisera atunci soli in Sciti'a in patri'a loru, cá se mai vina némuri de a le loru, si la chiamarea acést'a, locuitorii dela rîulu Cum'a venira sub nume de Cumani in Daci'a inferióre (1069).

(Vá urmá.)

Varietati.

Masimele si reflexiunile morale ale Ducelui de Rochefoucauld

(Urmare.)

59. Omulu cate odata tocma asiá e de nepasatoriu pentru sine insusi, cá pentru altii.
60. Suntú omeni, cari nici odata aru fi fostu amorisati de n'aru fi auditu vorbindu d'amóre.
61. Omulu vorbesce pucínu candu nu vorbesce din elu vanitatea.
62. Omului i place mai bine a vorbí reu de sene, decatu a nu vorbí nemica.
63. Precum e caracterulu intieptiloru a díce multu cu cuvinte pucine, asiá e din contra alu nentieptiloru a vorbí multu si a nu díce nemica.
64. Suntú defaime care lauda, si laude care defaima.
65. E mai greu a nu fi gubernatu decatu a guverná pe altii.
66. De nu ni-amu lingusi noue noi insísi, lingústrea altor'a nu ni ar' poté stricá nemica.
67. Natur'a face meritele, si noroculu le pune in lucrare.
68. Noroculu ne corege de mai multe sminte, care mintea nu le ar' scí corege.

Oh! anim'a.

(Din Revist'a Carpatiloru.)

Oh! anim'a-mi e trista si plina de durere:
Mai tristu de catu mormintulu e sufletielulu meu;
Ca bradu 'n vijalia, se bate in tacere,
Caci nimeni nu aude cum plange, geme greu!

Cantu de léganu.

(Din Revist'a Carpatiloru.)

Dedicatu pruncului D. Z.

*Nu am si eu unu tata, se-lu strigu se me mangaie;
Nu am o maicusióra se-i spunu ce suferu eu;
Nu am nici o copila se-i cautu cu bucuria,
Pe sinulu ei cá crinulu se uitu amarulu mieu.

Amara e ursit'a orfanului pe lume;
Elu plange, si nu-i canta nimicu mai gaietoru;‡
Cá unu nimicu in haosu elu trece cu-alu seu nume!
Se duce si se stinge cá unu suspinu de doru.

Pe unu oceanu de lacrimi amar'a-mi animióra
In barc'a suferintiei plutesce ne 'ncetatu;
In aprig'a furtuna pe negure totu sbóra;
Dar' lunga este calea cá timpulu intristatu!

D'ar' fi a mea viéta o cupa otravita,
Intr'unu minutu asi sórbe-o; nu voiu se mai traescu;
Caci de atatea chinuri mi-e anim'a sdrobita
Si 'n crud'a vijelia nu potu s'o mai carmescu.

Se moru! se moru, o Dómne! cerescule parinte!
Cu ale sórtei valuri destulu m'am totu luptatu!
Nu mai voescu viéta candu tu nu iai aminte
Torenteloru de lacrimi ce'n rugi ti le-am versatu.

Tu, celu ce ai in grige de paseri sburatóre,
De turm'a care pasce in campulu infloritu,
D'a floriloru podóba, frumósá, rapitóre,
Si nu le lasi acestoru nimica de doritu!

Tu, care, cu o vorba, ai grige, bunu parinte,
Si chiar de miculu verme din valuri nezarit;
D'a mea durere numai, oh! tu nu iai aminte,
Or póte a mea ruga din ceru n'ai auditu!

Se moru! se moru, o Dómne! ca in acésta lume
Suntu cum e fluturelulu in tempulu viscolosu,
Candu nu mai e pe campuri din flori nici triste urme
In sinu se-lu incaldiésca de gerulu durerosu.

De voiu muri, o Dómne! oh! cine me va plange?
Ce sufletu remané-va de jale intristatu,
Cand tuciuulu tristu va spune ca viéta mi se stinge?
Ah! nimeni, nimeni, Dómne! de toti eu suntu uitatu!

Candu corpulu meu voru duce a-i face ingropare,
D'a mea piecare nimeni n'o sparge lacrimiori!
Si nimeni dupe mine n'o fi cu intristare,
Si nimeni pe mormintu — mi nu va depune flori!

Se moru! se moru, o Dómne! ca in acésta lume
Sunt cum e fluturelulu in timpulu viscolosu,
Cand nu mai e pe campuri din flori nici triste urme
In sinu se-lu incaldiésca de gerulu durerosu.

1860.

H. Grandea.

Tu, alu animiórei mele
De iubire scumpu odoru,
Lenga sinulu maicei tele
Nani, nani puisioru!

Tu, ce esti a mea viéta,
Frumusiei-ti ochisiori
I inchide cu dulcétia
Si dormi, dormi pe sinu de flori.

Frématululu de frundie tace,
Caci aude cantulu mieu;
Dragulu mami, dormi in pace,
Eu veghiezulu la capulu teu.

Acumu tempulu pentru tine
Este dulce si doritu;
Dragulu mami, celu ce vine
Nu sciu cumu o fi ursitu!

Ganduri, grigc-ostenitóre
Patu-ti candu va 'mpresurá,
Oh! atunce, scumpa flóre,
Póte n'o se dormi asiá!

Angerii din ceru, cá tine
Rápitóri, gingási si blandi,
Sbor' frumosu pe langa mine
Si tu dulce le suridi.

Mai tardiu veni-voru inca,
Dar' s'aline póte-unu doru,
Lacrimi, intristare-adanca,
Dragulu mami puisioru!

Més'a 'ntinsa si 'ncarcata
Am gatitu pentr'-ursitori;
La o muna ingrigiata,
Ce voru spune ele 'n diori?...
Nani, nani, puisioru!

Nóptea lina se pogóra,
Dar eu lenga tine siediu;
La suflarea ta usióra
Tresarita eu veghiezulu.

Fia nópte 'naintata,
Diminétia ori tardiu,
Dorulu mumei nici odata
Nu adórme, ci e viu.

Nani, nani, puisioru!

1860. Septemvre 4.

H. Grandea.